

Helårsbedömning 2022 - sammanfattning

Terrorhotet mot Sverige 2022

NCT bedömer det strategiska terrorhotet mot Sverige.¹ Det strategiska terrorhotet utgörs sammantaget av attentatshot, rekrytering och radikaliserings samt finansiering av våldsbejakande extremism och terrorism. Attentatshotet utgör tyngdpunkten i bedömningen av terrorhotet mot Sverige. De våldsbejakande extremistmiljöernas förmåga att bedriva stödverksamhet genom rekrytering, radikaliserings och finansiering påverkar emellertid den långsiktiga utvecklingen av attentatshotet mot Sverige. Terrorhotet från de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige utgörs huvudsakligen av den stödverksamhet som engagerar aktörerna snarare än att falla inom ramen för konkreta attentatshot.

Säkerhetspolischefen har beslutat att terrorhotet mot Sverige under 2022 fortsatt utgör ett förhöjt hot (3) på en femgradig skala.² Inom ramen för förhöjt hot ryms att terrorattentat kan ske.

Terrorattentatshotet

Terrorattentatshotet mot Sverige under 2022 kommer främst från aktörer som motiveras av en våldsbejakande högerextremistisk eller en våldsbejakande islamistisk ideologi. Det kommer sannolikt finnas enstaka högerextremistiskt motiverade aktörer med avsikt och förmåga att genomföra ett attentat mot mål i Sverige under 2022. På motsvarande sätt kommer det möjligen finnas ett fåtal islamistiskt motiverade aktörer med avsikt och förmåga att utföra ett attentat under 2022. I de fall terrorattentat genomförs kommer det troligen utföras av en ensamutförande gärningsperson eller möjligen av en mindre grupp med hjälp av enkla och lättillgängliga medel, vilket följer en ihållande trend.

Erfarenhetsmässigt är det i virtuella gemenskaper på digitala plattformar som ensamutförande gärningspersoner har funnit en ideologisk kontext som sannolikt drivit dem till att utveckla attentatsavsikt. I majoriteten av attentaten i västvärlden har radikaliserings och kontakter genom deltagande i olika sociala nätverk och slutna forum online sannolikt utgjort viktiga inslag för individernas förmåga och inspiration till att planera och utföra terrorattentat. Troligen har de flesta attentaten varit självinitierade och inspirationsdrivna. Majoriteten av individerna uppfattar dock sannolikt sig själva som en del i en större virtuell gemenskap baserat på en gemensam kamp. Sannolikt kommer 2022 att fortsätta reflektera denna trend.

I Sverige kan noteras en trolig uppåtgående trend under senare år gällande terrorattentatshotet från individer som anammar en våldsbejakande högerextremistisk ideologi. Troligen kommer denna trend att stabiliseras, alternativt möjligen öka, under 2022. Attentatshotet under 2022 kommer sannolikt att fortsatt påverkas av en pågående och möjligen tilltagande polarisering av

¹ NCT tillämpar följande konfidensgrader: *sannolik, trolig, möjlig, tveksam*.

² NCT använder en femgradig hotnivåskala: inget identifierat hot (1), begränsat hot (2), förhöjt hot (3), högt hot (4) och mycket högt hot (5).

samhällsutvecklingen kring frågor om invandring och kriminalitet. Därtill kommer sannolikt även ett fortsatt genomslag för våldsbejakande högerextremistisk accelerationism³ och ekofascism⁴, samt en ökad spridning av konspirationsteorier, att ha betydelse för utvecklingen av attentatshotet.

Terrorattentatshotet från våldsbejakande islamism kommer under 2022 troligen att fortsätta reflektera en överlag nedåtgående trend i en västlig kontext från höga nivåer under *Daeshs* storhetstid. En hotdämpande faktor som bidrar till utvecklingen utgörs troligen av *Daeshs* minskade attraktionskraft sedan kalifatets kollaps. *Daesh* och *al-Qaida* utgör dock alltså viktiga inspirationskällor för våldsbejakande islamister i Sverige och övriga västvärlden. Vidare utgör Sverige alltså ett legitimt, om än inte ett prioriterat mål för dessa terrororganisationer. I västvärlden kommer *Daesh* och *al-Qaida* sannolikt att främst verka för att inspirera våldsbejakande islamister till att utföra attentat som ett individuellt åtagande. I och med talibanernas maktövertagande i Afghanistan har det emellertid uppstått en gynnsam miljö som kan verka förmågehöjande för islamistiska terrororganisationer, vilket på sikt troligen kommer att påverka terrorhotet mot västvärlden negativt. I fall där Sverige förknippas med händelser som kan upplevas som kränkande mot muslimer eller islam ökar troligen hotet för ett inspirationsdrivet terrorattentat.

Det är möjligt att terrorattentatshotet mot Sverige under 2022 kommer från aktörer som agerar inom ramen för statlig förnekbar våldsförmåga.⁵ Detta är ett sätt som staten kan agera på i syfte att främja dess strategiska intressen. Möjligen kan detta innebära våldshandlingar som i vissa fall kan uppfylla rekvisiten för terroristbrott, såsom att injaga allvarlig fruktan hos en befolkningsgrupp.

Radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism och terrorism

Det är tveksamt att 2022 kommer generera en ökad tillväxt till de mer organiserade och fysiskt etablerade delarna av de våldsbejakande extremistmiljöerna som medför en betydande förändring på miljöernas storlek. Sannolikt är den våldsbejakande islamistiska miljön störst i antal i Sverige.

Parallellt har det under 2021 sannolikt skett fortsatt radikalisering av individer i Sverige som deltar i virtuella gemenskaper på digitala plattformar. Radikalisering genom deltagande i sociala nätverk på digitala plattformar har sannolikt en fortsatt central betydelse för terrorattentatshotet. Sannolikt kommer digitala plattformar att fortsätta användas som strategiska verktyg av terrororganisationer och våldsbejakande extremister för radikalisering och rekrytering. Möjligen kan det bidra till en ökad tillväxt till framförallt de mer löst organiserade och primärt internetbaserade delarna av de våldsbejakande extremistmiljöerna under 2022.

³ Accelerationism inom våldsbejakande högerextremism innebär föreställningen om betydelsen av att, med bl.a. terrorattentat som modus, omgående påskynda en ideologiskt förutbestämd samhällskollaps i syfte att starta ett raskrig och förgöra det existerande samhällssystemet.

⁴ Ekofascism definieras här som föreställningen om att ett totalitärt samhälle som genomsyras av nationalsocialism eller fascism är nödvändigt för att förmå människor att offra sina egenintressen och materiella bekvämligheter till förmån för ett mer primitivt levnadssätt i samklang med naturen. Ekofascismen bygger på en sammanvävning av djupekologi (deep ecology) och våldsbejakande högerextremism.

⁵ Statlig förnekbar våldsförmåga avser här statligt sanktionerad våldsanvändning utanför statens gränser som utförs av individer, grupper eller organisationer som är svåra att attribuera tillbaka till staten.

Framväxten av våldsbejakande extremistiska nätverk på digitala plattformar har troligen bidragit till att minska betydelsen av etablerade våldsbejakande organisationer för radikaliserings- och rekrytering till våldsbejakande extremistmiljöer. I de virtuella gemenskaperna erbjuds ett mer individcentrerat synsätt där anhängare kan ingå i flera löst decentraliserade nätverk, dolt interagera med likasinnade och plocka från olika ideologiska tankeströmningar. Propaganda är inte begränsat till att skapas och distribueras av etablerade våldsbejakande organisationer, utan det våldsbejakande innehållet är ofta en interaktiv process mellan användare. Det är vanligt att innehåll produceras utifrån kulturella referenser, gaming-världen, humor, memes, populärkultur eller genom att kapitalisera på aktuella samhällsfrågor. Detta görs i syfte att förmedla ett narrativ om ett samhälle som befinner sig i en kris, anspela på upplevda oförrätter och legitimera en lösning vars logiska slutsats innebär våld. Samtidigt främjas identitetsskapande processer med den egna gruppen medan motsättningar till andra grupper i samhället underbyggs.

Våldsbejakande extremistgrupper har sannolikt utnyttjat den oro och isolering som uppstått i samhället till följd av hanteringen av covid-19 pandemin till att sprida ideologiska narrativ och desinformation i syfte att främja polarisering, radikaliserings- och rekrytera fler sympatisörer. I tider av social isolering och med dess negativa psykologiska effekter finns en risk för ökad mottaglighet och exponering för extremistiska åsikter som florerar på internet. Pandemins effekter i termer av social isolering, ökad internetanvändning jämte en ökad spridning av konspirationsteorier har sannolikt gynnat radikaliserings- till våldsbejakande extremistmiljöer. Troligen är det de primärt internetbaserade delarna av den våldsbejakande högerextremistiska miljön som främst gynnas av den senaste tidens samhällsutveckling, följt av den våldsbejakande islamistiska miljön. Sannolikt är detta utmaningar som kommer bestå och påverka tillväxten till våldsbejakande extremistmiljöer under 2022.

Konspirationsteoriernas ökade inträde i offentligheten kommer sannolikt fortleva som fenomen under 2022. En möjlig konsekvens är att sympatier som innebär ett minskat förtroende för demokratin, staten och dess företrädare kan förstärkas och riskerar att bli en inkörsport till våldsbejakande extremistgrupper. Konspirationsteorier, vilka gått från att vara ett marginellt särintresse till att nå och samla en bredare publik i västerländska länder, kommer sannolikt fortsätta skapa förutsättningar för radikaliserings- och rekrytering till befintliga såväl som möjlig framväxt av nya våldsbejakande extremistmiljöer. Vidare är det möjligt att konspirationsteorier inspirerar ensamutförande individer som utifrån personliga bevekelsegrunder och upplevda oförrätter utvecklar en våldsbejakande agenda.

De senaste åren har det skett en ökning av antalet minderåriga individer i Sverige med avsikt och förmåga att delta i våldsbejakande högerextremistisk verksamhet och terrorism. Problembilden gällande minderåriga aktörer inom den våldsbejakande islamistiska miljön är på motsvarande sätt inte ett lika nytt fenomen. Sannolikt har radikaliserings- på digitala plattformar som nyttjas av minderåriga och som ökar exponeringen av våldsbejakande högerextremistisk propaganda drivit en sådan utveckling. Sannolikt kommer detta att fortgå under 2022. En utveckling med sjunkande åldrar hos våldsbejakande högerextremistiska individer som inspireras av terrorbudskap på internet kan möjligen medföra att fler attentat utförs vid platser i närområden som har relevans för dessa individer.

Ett antal individer som varit anslutna till Daesh i Syrien har återvänt under 2021, och ytterligare ett antal svenska konfliktesenärer kan komma att återvända till Sverige under 2022. Sannolikt kommer dessa individers påverkan på terrorhotet mot Sverige under året, inklusive på miljöns tillväxt genom radikaliserande och rekryterande verksamhet, att vara begränsad.

Vidare finns det våldsbejakande extremister i Sverige som vill resa till Ukraina i syfte att ansluta sig till stridigheterna. Det är emellertid tveksamt att kriget i Ukraina kommer ha en signifikant påverkan på terrorhotet mot Sverige under bedömningsperioden.

Finansiering av våldsbejakande extremism och terrorism

Under 2022 kommer troligen inte något betydande trendskifte att ske när det gäller de våldsbejakande extremistmiljöernas förmåga att generera och överföra finansiella intäkter till våldsbejakande extremism och terrorism. Finansiering sker fortsatt sannolikt i högre grad till våldsbejakande extremistisk verksamhet i Sverige, såsom till att upprätthålla och skapa organisatoriska strukturer och plattformar som möjliggör ideologiskt engagemang, förmågeuppbyggnad, eller omkostnader i samband med aktioner, än vad det gör direkt till terrorism.

Av de miljöer som utgör ett terrorhot mot Sverige har den våldsbejakande islamistiska miljön sannolikt störst förmåga att finansiera våldsbejakande extremism och terrorism. Insamling och överföring av finansiella medel sker genom en blandning av legala och illegala metoder, tillika avancerade ekonomiska upplägg, som syftar till att direkt eller indirekt stödja misstänkt finansiering av terrororganisationer i utlandet och våldsbejakande extremism i Sverige. Exempelvis förekommer användning av bolag, ideella föreningar och stiftelser som ett led i misstänkt finansiering av våldsbejakande extremism och terrorism. I jämförelse har den våldsbejakande högerextremistiska miljön sannolikt inte en lika hög förmåga att generera finansiella intäkter till våldsbejakande extremistisk verksamhet i Sverige.

En ihållande trend har varit en sakta men trolig förskjutning av användning av överföringsmetoder inom det traditionella finansiella systemet till överföringsmetoder som inte omfattas av samma grad av tillsyn. Traditionella överföringsmetoder, såsom banktransaktioner, kommer emellertid fortsatt att vara av betydelse. Införandet av penningtvättsdirektivet och en generell hög grad av kontroll i traditionella finansiella system har emellertid sannolikt bidragit till en ökad kontanthantering. Möjligen kommer detta att fortsätta avspeglas inom primärt den våldsbejakande islamistiska miljön som systematiskt ägnar sig åt kontantgenererande illegala aktiviteter och som har behov av att pengar regelbundet överförs anonymt genom inofficiella kanaler till mottagare i utlandet, t.ex. genom kurirverksamhet och hawala.

Parallellt kommer 2022 troligen medföra en ökad användning av virtuella valutor och andra digitala finansiella tjänster, huvudsakligen inom den våldsbejakande islamistiska miljön. Ett ökat intresse och användning av virtuella valutor kan i viss utsträckning även observeras hos den våldsbejakande högerextremistiska miljön. Inom dessa extremistmiljöer har insamlingar skett där virtuell valuta anges som betalningsalternativ. Syftet med insamlingarna har inom den våldsbejakande islamistiska miljön sannolikt främst varit att finansiera terrororganisationer i utlandet samt skicka pengar till stöd för individer inom miljön som befinner sig i konfliktområden. Inom den våldsbejakande högerextremistiska miljön har dylika insamlingar sannolikt främst syftat till finansiering av verksamhet i Sverige.

Rörelserestriktioner till följd av pandemin har möjligen påskyndat en utveckling där våldsbejakande extremister söker sig till nya betalmetoder utanför det traditionella finansiella systemet. Om våldsbejakande extremister därtill utestängs från traditionella betalningssystem är det troligt att dessa söker efter alternativa betalmetoder, såsom kryptovalutor, mobilapplikationer

och kontanter. I takt med att kunskapen kring virtuella valutor och andra digitala finansiella tjänster ökar, samt att förbättrade möjligheter ges till att konvertera tillgång i virtuell valuta till kontanter, kommer användningen av dessa betalmetoder troligen att öka successivt inom dessa extremismmiljöer under 2022.

Avslutningsvis är det dock värt att notera att det främsta attentatshotet för 2022, bestående av en ensamutförande individ med enkla och lättillgängliga medel, inte kräver en hög finansiell förmåga. Sannolikt sker eventuell finansiering i dessa fall huvudsakligen genom självfinansiering.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) är en arbetsgrupp som utgörs av personal från Försvarets radioanstalt, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Säkerhetspolisen. NCT utför strategisk analys av händelser, trender och tendenser inom terrorism och bedömer hur hotet mot Sverige och svenska intressen påverkas på kort och lång sikt. Personal anställd vid Försvarets radioanstalt får endast behandla personuppgifter om dessa har anknytning till en preciserad inriktning för försvarsunderrättelseverksamheten. Personal från Försvarets radioanstalt behandlar inte personuppgifter anseende våldsbejakande extremism som inte avser utländska förhållande.